

5. CEZAR, I. *Psihologie - Sinteze fundamentale*. București: Editura Studențească, 2008.
6. COSMOVICI, A. *Psihologie generală*. Iași: Editura Polirom, 1996.
7. COSNIER, J. *Introducere în psihologia emoțiilor și sentimentelor. Afectele, emoțiile, sentimentele, pasiunile*. Iași: Editura Polirom, 2007.
8. CREȚU, TINCA. *Psihologia vârstelor*. București: Editura Polirom, 2001.
9. DAVID, D. *Tratat de psihoterapii cognitive și comportamentale*. București: Editura Polirom, 2006.
10. ENĂCHESCU, C. *Tratat de igienă mintală*. Iași: Editura Polirom, 2004.
11. FLOREA, M. Tipuri de agresivitate și cauzalitate multiplă. În: *Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț”*. Series Humanistica. Cluj-Napoca. 2006, tom. IV.
12. GHEOGHE, F. *Psihologie penitenciară*. București: Editura Oscar Print, 2001.
13. GHEOGHE, F. *Fenomenologie penitenciară*. București: Editura Oscar Print, 2003.
14. GOLU, M. *Fundamentele psihologiei*. București: Editura Fundației România de Mâine, 2000.
15. MICLE, M. I. *Deținuții și relațiile în mediul carceral. Interviu – Studii de caz*. Ministerul Justiției. Institutul Național de Criminologie, București, 2004.
16. www.euro.who.int/prisons/

IDENTITATEA VOCAȚIONALĂ - CONCEPTUALIZARE ȘI IMPACT ÎN DEZVOLTAREA CARIEREI

*Adăscăliței Cristian, profesor
Școala Profesională Specială „Ion Pillat”, Dorohoi, (România)
doctorand, UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.048.45: 331.548

Abstract

In correlation with the development of vocational identity, we will refer to vocational education and the models of action generated by it, which are important in preventing the difficulties of adaptation of adolescents in the school environment. In this sense, it is noted the existence of multiple approaches to the modalities of education, counseling and career guidance interventions, which coexist and are required to be respected.

Key-words: vocational identity, vocational education, career education.

În procesul marilor dezvoltări și transformări a tot ce ne înconjoară, este de dorit ca adolescenții să fie susținuți în procesul explorării vocaționale în societatea cunoașterii.

Autoarea G. Lemeni stabilește faptul că identitatea vocațională „combină aspecte legate de cunoașterea propriilor interese, valori, abilități și competențe, pe de o parte, cu preferința pentru un anumit tip de de activități, stiluri de interacțiune și medii de muncă, pe de altă parte. Ea apare la confluența dintre experiențele de învățare și de muncă multiple ale adolescentului, devenind etalonul maturizării sale” [apud 13, p. 29]. Figura 1 redă definiția propusă:

Fig. 1. Reprezentarea ilustrativă a identității vocaționale [11, p. 59]

Sinteza literaturii de specialitate, cât și cercetările efectuate de noi ne-au determinat să constatăm că noțiunea de *educație vocațională* este utilizată din ce în ce mai restrâns, tendința fiind de a întâlni concepte sinonime, care au în alcătuirea lor termenul *carieră*: *ghidare în carieră*, *consiliere pentru carieră*, *orientare în carieră*, *educație în carieră* sau un altul, *consiliere vocațională*. Astfel, deși vocația și cariera sunt noțiuni diferite, recunoaștem faptul că descoperirea vocației și antrenarea sa în constituirea identității vocaționale devin o modalitate de dezvoltare a abilităților necesare pentru construirea propriei cariere.

În corelație cu cele expuse, în continuare vom prezenta abordări ale conceptelor *ghidare în carieră*, *consilierea carierei*, *orientare în carieră (consilierea și orientarea carierei)*, *educație pentru carieră*.

Diversitatea în comunitatea globală privind *ghidarea în carieră (career guidance)* este legată nu doar de diferențele culturale și lingvistice, dar și din cauza multor schisme și separări în domeniul psihologiei și ghidării vocaționale. O primă separare, conform autorilor M. Savickas și W. E. Baker, a debutat încă din 1930 cu „începuturile distanțării psihologilor interesați de individ, de cei interesați de industrii” [apud 15].

În Republica Moldova, lansarea sintagmei *ghidarea în carieră* a suportat reconfigurări provocate de reflecțiile științifice asupra fenomenului, punând accentul nu doar pe aspectul profesional, dar și pe cel educațional. Din studiul literaturii de specialitate pentru analiza conceptului *educație vocațională*, constatăm că autoarea O. Dandara precizează că aceasta „se identifică, de fapt, cu orientarea școlară și profesională și doar în lucrările apărute în anii '90 ai sec. XX și recent, în contextul educației formale, educația pentru profesie este deseori încadrată în educația tehnologică, abordare influențată de aspectul tehnicist al competențelor noastre, dictată de revoluția tehnico-științifică” [5, p. 12].

Într-un raport privind evaluarea situației privind furnizarea serviciilor de orientare profesională și consiliere în carieră pentru elevii din instituțiile de învățământ secundar din Republica Moldova, din 2015, se apelează la definiția internațională a *ghidării / proiectării în carieră* formulată de OECD (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, 2004): „servicii (informații despre profesii, orientare și consiliere) destinate pentru a ajuta persoanele de orice vârstă și la orice etapă a vieții lor să ia decizii în ceea ce privește educația, formarea și profesia, precum și de a-i ajuta în gestionarea propriei cariere” [17, p. 11]. După cum precizează autorii R. G. Sultana și A. G. Watts, această definiție introdusă și reconfirmată de OECD marchează o schimbare de paradigmă în cercetarea orientării profesionale și în aspectele de elaborare a politicilor în domeniu. În acest context, se remarcă o deplasare a accentului dinspre abordarea intervențiilor de ghidare / proiectare a carierei în anumite etape-cheie din viață spre o perspectivă care vizează tot parcursul vieții, de la o abordare psihologică la una pedagogică.

Din contextul analizei efectuate cu referire la termeni corelativi educației vocaționale, deducem preponderent utilizarea sintagmei *consilierea carierei*, care reprezintă „ansamblul activităților care îi ajută pe elevi să-și conștientizeze propriile calități și abilități, astfel încât să-și îmbogățească resursele și opțiunile în relația cu sistemul educațional, piața muncii și viața, în general și se referă la:

- ansamblul activităților prin care se urmărește furnizarea de informații privind profilurile și formele de școlarizare, posibilitățile de calificare profesională, dinamica pieței muncii;
- ca proces educativ, este de lungă durată, care trebuie să înceapă cât mai devreme în viața copilului;

- adecvarea nevoilor personale cu cerințele societății;
- oferirea de mijloace și informații importante pentru definirea propriului proiect de carieră și de viață” [16, p. 34].

Trebuie să punem în evidență faptul că *orientarea în carieră* se referă la „activitățile desfășurate în școală cu elevii, având drept scop oferirea de informații privind posibilitățile de continuare a studiilor, mai ales după terminarea clasei a VIII-a” [ibidem, p. 30].

Din literatura studiată, identificăm faptul că problematica *orientării în carieră* a evoluat prin extinderea și îmbogățirea *orientării școlare și profesionale*. Autoarea O. Dandara, pornind de la ideea că omul trebuie să fie pregătit pentru schimbare, să fie deschis acestui fenomen și să-i facă față, remarcă substratul reconceptualizării conținutului educațional: „perspectiva îmbrățișării profesiei este substituită cu perspectiva realizării unei cariere, definită ca o succesiune de profesii și ocupații profesionale prin care persoana își valorifică potențialul spre binele societății [6, p. 28].

Considerând orientarea profesională actuală din ce în ce mai complexă, autorul C. Cucos subliniază că o astfel de problematică trebuie să aibă caracter permanent și să genereze autoorientarea educaților în funcție de variabilele imprevizibile ale lumii muncii. Căci, așa cum susține M. Debesse, „educația nu-l creează pe om; ea îl ajută să se creeze” [apud 4, p. 112].

Autoarea G. Lemeni consideră *educația pentru carieră* „o intervenție de dezvoltare, în avans, a deprinderilor și abilităților necesare tinerilor pentru dezvoltarea și managementul propriei cariere” [10, p. 9]. Conform autoarei O. Dandara, care îl citează pe M. Jigău, se propune o accepție destul de largă a conceptului dat: „Educația pentru carieră include adesea și subiecte care nu sunt direct legate de exercitarea unei profesii, precum viața de familie, petrecerea timpului liber, creșterea și educația copiilor, economia familială, chestiuni legate de valori și calitatea vieții, modul de a face față situațiilor dramatice din viață: deces, divorț, cataclisme naturale, șomaj etc” [6, p. 29].

În lucrarea „Orientarea în carieră. Ghid pentru profesori”, autorii L. Stevenson, M. Miclea, A. Opre definesc tranșant *educația pentru carieră*: „un program planificat de activități curriculare și experiențe de învățare”, al cărui scop este „de a-i ajuta pe tineri să-și dezvolte cunoștințele și abilitățile necesare pentru a face alegeri de succes și a administra tranziția de la perioada de studiu la un loc de muncă”. În continuare, autorii stabilesc repere ale educației pentru carieră, care îi ajută pe elevi:

- să investigheze oportunitățile de învățare și pe cele legate de carieră;
- să analizeze în cunoștință de cauză oportunitățile de studiu și opțiunile profesionale;
- să înțeleagă cum îi vor ajuta alegerile educaționale și profesionale să își îndeplinească aspirațiile;
- să îi ajute să își administreze cu succes principalele momente ale perioadei de tranziție [14, p. 9].

În accepțiunea cercetătoarei M. M. Gârdan, „în concepția actuală, *educația pentru carieră* vizează formarea unei atitudini active și pozitive față de activitățile de autocunoaștere, dezvoltare personală, explorarea oportunităților educaționale și profesionale” [8, p. 8].

Autorul B. Law (1996) rezumă caracteristicile activităților de educația carierei (careers education) și orientarea carierei (careers guidance), propunând o analiză comparativă a acestora, pe care o redăm în tabelul 1:

Criterii	Educația carierei	Orientarea carierei
<i>Contact</i>	Activitățile se desfășoară în grup, fiind favorizate procesele specifice interacțiunii în cadrul grupului.	Activitățile au loc individual sau în grupuri mici, beneficiind de procesele de interrelaționare umană.
<i>Relevanță</i>	Pune accentul pe învățarea în general, relevantă pentru grup.	Subliniază rolul învățării diferențiate, importante pentru individ.
<i>Fundamente</i>	Programul de învățare este pregătit în avans.	Programul este negociat de client împreună cu consilierul.
<i>Dezvoltare</i>	Învățarea se desfășoară în mod progresiv, de la cunoștințe, competențe fundamentale spre cele avansate.	Învățarea se bazează pe experiență, pornind de la ceea ce clientul are nevoie să facă <i>acum</i> .
<i>Rezultate</i>	Dezvoltarea unui cadru general pentru învățare, dar capabil să includă și să sprijine răspunsurile individuale.	Pregătirea unei persoane pentru a face față unor probleme specifice sau decizii ale momentului prezent.

Tabelul 1 Analiză comparativă educația carierei – orientarea carierei [12, p. 526]

L. Stevenson, M. Micle și A. Opre specifică domeniul de intersecție al orientării în carieră cu educația pentru carieră. Prima contribuie la utilizarea cunoștințelor și abilităților pe care și le dezvoltă pentru a lua decizii legate de tipurile de învățare și muncă, în raport cu potențialul individual. În contextul celei de-a doua intervenții, beneficiarul dezvoltă cunoștințele și abilitățile necesare deciziei pentru carieră, operează cu cele învățate pentru integrarea socioprofesională [7, p. 40].

După cum am menționat, un termen sinonim educației vocaționale, utilizat în prezent, este cel de consiliere vocațională. Este nevoie să aducem în prim-plan delimitarea pe care o realizează autorul T. Constantin [1, p. 99] în contextul consilierii profesionale, unde se diferențiază două aspecte:

- *consiliere vocațională / ocupațională* – consilierea în vederea orientării școlare și profesionale, cea care se realizează predominant la nivel gimnazial și liceal și facilitează alegerea profesiei;
- *consilierea pentru carieră / managementul carierei* – consilierea angajatului în vederea dezvoltării profesionale, cea care se realizează după ce persoana a optat pentru o anumită profesie și are o calificare în acest sens, în vederea integrării lui profesionale și facilitării evoluției profesionale viitoare.

Corelat cercetării noastre, în context internațional, termenul VET (*Vocational Education and Training*) desemnează, în unele traduceri, *educație vocațională și formare*, însă acesta se referă preponderent la Educație și Formare Profesională, reprezentând „un element esențial al sistemelor de învățare pe tot parcursul vieții, ajutându-i pe cetățeni să obțină cunoștințele, abilitățile și competențele cerute de anumite ocupații sau de piața muncii, în general” [18].

După cum am stabilit, în literatura de specialitate se vehiculează termeni multipli în legătură cu intervențiile de educație, consiliere și orientare în carieră (orientarea în carieră, consilierea în carieră, educația pentru carieră, orientarea școlară și profesională, educația vocațională), la care se poate adăuga și constructul *asistența psihopedagogică*.

Conform autorului S. Cristea, asistența psihopedagogică este „o activitate de îndrumare teoretică, metodologică și practică a actorilor educației (elevi, cadre didactice, părinți, reprezentanți ai comunității educative etc.), în cadrul unor unități conexe dezvoltate, ca organizații interșcolare, teritoriale și locale, integrate la nivelul sistemului de învățământ” [3, p. 152].

Acceptând importanța tuturor definițiilor, vom face referire la opinia autorilor G. Lemeni și M. Miclea, care stabilesc faptul că „în ciuda diferențelor specifice, activitățile de orientare prezintă o serie de suprapuneri, printre care:

- expunerea la informații ocupaționale;
- clarificarea aspirațiilor vocaționale;
- furnizarea de structuri cognitive de integrare și organizare a informațiilor despre sine, despre ocupații și relația dintre ele;
- suport social în explorarea propriei persoane și a traseelor educaționale și profesionale” [10, pp. 9-10].

În cele ce urmează, prezentăm sintetic caracteristicile principalelor intervenții de educație, consiliere și orientare în carieră, regăsite în literatura de specialitate (tabelul 2):

Concepte	Definiție / trăsături	Tip de intervenție / susținători
Orientarea școlară și profesională	„sistem de acțiuni și măsuri, în care un individ sau un grup este ajutat să-și aleagă instituția de învățământ, respectiv profesia, în concordanță cu înclinațiile și aptitudinile proprii și cerințele societății” [2, p. 75]	-educațională / psihologică – I. Holban, I. Drăgan, V. Lăscuș, D. Salade
Orientarea în carieră; ghidarea în carieră	„termenul care acoperă gama cea mai largă de activități, de la informare și evaluare, la consiliere și educație pentru carieră”) [10, p. 9].	- educațională; - psihologică – O. Dandara, V. Chetrari
Consilierea în carieră	„vizează dezvoltarea abilităților unei persoane sau ale unui grup de persoane pentru rezolvarea unei probleme specifice legate de carieră (indecizie, anxietate legată de carieră, insatisfacție academică) [10, p. 9].	- psihologică – M. Jigău, V. Negovan
Educația pentru carieră	„intervenție educațională de dezvoltare, în avans, a deprinderilor și a abilităților necesare tinerilor pentru dezvoltare și managementul propriei cariere” [10, p. 9]	- educațională – G. Lemeni, M. Miclea, Z. Pavlov

Educația vocațională	„premise psihologică a procesului de formare profesională a elevului, proces inițiat și intensificat în anumite etape ale școlarității”.	- educațională; - psihologică – M. Zubenschi, O. Dandara, S. Cristea
Asistența psihopedagogică	„ansamblul acțiunilor organizate în plan social, la nivel pedagogic, cu scopul de a asigura condiții optime de dezvoltare” fiecărei personalități și de a preveni, combate, elimina situațiile negative (conflictuale – în raport cu realitatea obiectivă și subiectivă; de inadaptare, stres, supramotivare / submotivare, orientare școlară și profesională inadecvată, necunoaștere/nevalorificare a resurselor proprii) [3, p. 152].	- educațională; - psihologică; – Gh. Tomșa. S. Cristea

Tabelul 2. Caracteristici ale intervențiilor de educație, consiliere și orientare în carieră

La ora actuală se utilizează cu predilecție noțiunea de *consiliere și orientare*, și nu cea de orientare școlară profesională. Autorul M. Jigău stabilește faptul că mijloacele cunoscute utilizate până de curând în școală în favoarea orientării școlare și profesionale nu sunt nicidecum perimate, dacă acestea sunt supuse unui inevitabil proces de adaptare, adecvare la realitatea zilelor noastre, modernizate, actualizate și integrate în noile conținuturi ale învățământului conturate de curriculumul național [9, p. 13]

„Conținutul diferitelor discipline școlare trebuie și poate constitui – fără a deturna cu nimic obiectivele lor de bază – mijloace indirecte de orientare școlară și profesională, insuficient explorate încă, pentru că acestea au, în mod implicit, în subsidiar, un potențial adecvat actului conturării unei opțiuni a elevului pentru o anumită carieră” [9, p. 16].

BIBLIOGRAFIE

1. CONSTANTIN T. Evaluarea și consilierea personalului, <https://fliphtml5.com/yjqj/lkuf>
2. CHETRARI V. Problematika definirii conceptului de carieră și de proiectare a carierei. *Studia Universitatis Moldaviae*. 2015, nr. 9 (89), pp. 75-77. http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/13.p.75-77_89.pdf
3. CRISTEA, S., *Dicționar enciclopedic de pedagogie*. Volumul I. București: Editura Didactica Publishing House, 2015.
4. CUCOȘ, C., *Pedagogie*. Iași: Editura Polirom, 2006.
5. DANDARA O. Orientarea școlară și profesională – dimensiune a educației pentru și prin profesie”. În *Didactica Pro. Revistă de teorie și practică educațională*. 2005, N r. 2 (30), pp. 12-14. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Orientarea%20scolara%20si%20profesionala_dimensiune%20a%20educatiei%20pentru%20si%20prin%20profesie.pdf
6. DANDARA, O. Educația pentru carieră, conținut al educației de-a lungul vieții. În *Didactica Pro*. 2018, nr. 4-5 (110-111), pp. 27-30.
7. DANDARA, O.; COTRUȚA, A. Educația pentru carieră: abordări conceptuale. *Studia Universitatis Moldaviae*. 2017, 9 (109), pp. 38-42.
8. GÂRDAN, M. M. *Factori cognitivi și motivaționali în educația pentru carieră*. Rezumat teză, 2010.
9. JIGĂU, M. (redactor). *Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici*. București: Editura Sigma, 2007.
10. LEMENI, G.; MICLEA M. *Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră*. Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2010.
11. Lozan A., Cariera : încotro ? ” În *Didactica Pro, Revistă de teorie și practică educațională*. 2005, Nr. 2 (30), pp. 59-63. http://www.prodidactica.md/revista/Rev_30.pdf

12. MUSCĂ, A.; ȚIBU S. *Aria curriculară Consiliere și orientare*. În: JIGĂU, M. (redactor), *Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici*. București: Editura Sigma, 2007.
13. NEGOVAN, V. *Introducere în psihologia educației*. București: Editura Universitară, 2006.
14. Stevenson L., Miclea M., Opre A. *Orientarea în carieră. Ghid pentru profesori*. București: Atelier Didactic, 2007. <https://www.scribd.com/doc/45166327/Orientarea-in-cariera-ghid-pentru-profesori>
15. VAN, ESBROECK R.; ATHANASOU, J. A. *International Handbook of Career Guidance*. Springer, 2008.
16. *Orientarea carierei - perspective europene – ghid metodologic pentru cadrele didactice*. Iași: Ștef, 2016. <http://www.cjraeiasi.ro/userfiles/files/Publicatii/GHID%20CARIERA%20PERSPECTIVE%20EUROPENE.pdf>
17. *Evaluarea situației actuale privind furnizarea serviciilor de orientare profesională și consiliere în carieră a elevilor din instituțiile de învățământ secundar. Studiu de referință*. Chișinău, 2015, <https://ceda.md/wp-content/uploads/2018/03/Studiului-de-referin%C5%A3%C4%83-privind-situa%C5%A3ia-la-zi-%C3%AEen-domeniul-ghid%C4%83riiproiect%C4%83rii-carierii.pdf>
18. https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-vocational-education-and-training-vet_ro (vizitat: 31. 07. 2019).

REPERE CONCEPTUALE ȘI METODOLOGICE ALE STRATEGIILOR DE REZOLVARE A CONFLICTELOR ÎN MEDIUL ȘCOLAR

*Adăscăliței Andra-Mirabela, profesor
Școala Profesională Specială „Ion Pillat”, Dorohoi, România
doctorandă, UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 373.3.06:316.485.6

Rezumat

The article highlights some conceptual and methodological aspects of conflict resolution strategies in the school environment. Depending on the type of personality, we can deduce their characteristics in the approach to communication and conflict resolution. Conflict resolution education, which takes place worldwide, presents a series of principles, which are currently being implemented in the educational systems of the Republic of Moldova and Romania. In the literature, there are empirical investigations related to negotiation, mediation, arbitrariness, but we propose the use of persuasive communication as a strategy for resolving conflicts, a level that offers significant promises that schools can fulfill their mission to contribute to the development of harmonious personalities. of students.

Key-words: conflict, conflict resolution, strategy, persuasive communication.

Inerența conflictelor în mediul școlar survine din totalitatea situațiilor pe care le presupune actul educativ, dar și din specificul climatului educațional: personalități diferite, cu eredități diferite sunt menite să acceadă la cunoaștere în același spațiu, și, nu de puține ori, apare factorul declanșator al unui conflict.

Conform autorului K. Lewin, citat de S. Chelcea, individul se află în trei situații conflictuale: 1) între două valențe pozitive de forțe egale; 2) între două valențe negative de forțe echivalente; 3) între două forțe opuse, una negativă, alta pozitivă [apud 7].

În prezent, strategiile de rezolvare a conflictelor depind de tipul de conflict căruia i se adresează. Aceasta se datorează faptului că fenomenul expus are o semnificație destul de generală, conceptul fiind folosit în domenii extinse, nefiind limitat doar la activitatea educațională.

Lucrarea noastră aduce o abordare preferențială conflictului educațional. Împărtășim astfel concepția autorului I. O. Pânișoară, conform căruia justificarea acestei alegeri are drept argumente semnificative: „(1) conflictul care a debutat în mediul educațional este unul mai ușor de analizat, observându-se mai clar atributele principale ale acestuia și (2) analiza pe care o